

govini. Napjev "po ravnu" ili "u ravnu", ističe Kuba "ima svoje ime, tradiciju" i "neobično je svoj, osoben, karakterističan" [L. Kuba, Pjesme i napjevi iz Bosne i Hercegovine, *Glasnik Žemaljskog muzeja*, Sarajevo 1906, završni dio Predgovora].

U kraćem uvodu zbirci [*Prilog proučavanju ravnog pjevanja, str. 7-II*] V. Milošević govorio o vlastitom proučavanju "ravnog pjevanja". Pokušava objasniti razvoj ovog tipično bosanskoga vokalnog glazbenog oblika koji se kretao od napjeva manjeg opsega, čiji tonovi nisu odmicali mnogo od osnovnog tona pa je i kretanje melodije teklo u "ravnoj liniji", do oblika čija se razvijena melodijska uz bujne melizme razvija u širokom ambitusu, no, zadržava mirnoću i dojam ravnog pjevanja širokim i postupnim tokom.

Zajedničku karakteristiku i starijih i novijih oblika "ravne pjesme", i seoskih i gradskih [inače s obilježjima sevdalinki], Milošević nalazi u umjerenoj rubato tempu i slobodnom ritmu s promjenljivim jedinicama mjere. To je i razlog zbog kojeg u većini primjera nije upisao označu mjeru niti se u zapisu nekih primjera koristio taktnim crtama kako me bi narušio sliku fluidnog toka melodije.

Osim ovog obilježja, "ravne pjesme" imaju ustaljeni početni i završni melodijski obrazac. Iako prema "ritmičko-melodijskoj formuli" po kojoj se pjevaju autor razlikuje tri vrste gradskih "ravnih napjeva", zaključuje da je "varoško ravno pjevanje rastegljiv pojам... i nema siguran i stalni oblik" [str. 10].

Uz autorova zapažanja, vrijednost zbirke svakako je u gradi koju prezentira te u načinu na koji je glazbena građa zabilježena, pri čemu se V. Milošević ponovno potvrđuje kao mleograf istančana sluha, s afinitetom prema detalnoj transkripciji kojom pokušava fiksirati stilski obilježja i fineze u interpretaciji ovog oblika. Kvalitetnim glazbenim zapisima, popraćena *popisom etnomuzikoloških radova* autora [str. 100-

101] i napisom Ranka Risojevića *Život i djelo Vlade Miloševića* [str. 87-99] u kojem se, uz kratku biografiju i podatke o Miloševićevom skladateljskom i pedagoškom radu, nalaze i odabrani izvadci iz njegovih radova u folklornoj glazbi, zbirkia je, uz to što primjereno obilježava pola vijeka jednog stvaralaškog rada, ujedno i vrijedan prilog proučavanju bosansko-hercegovačke glazbene tradicije.

GROZDANA MAROŠEVIĆ

Nikola Buble, Vokalna folklorna glazba Trogira i Donjih Kaštela od 1875. do 1975., I svezak, Festival dalmatinskih klapa - Omiš, Omiš 1985, 153 str.

Godine 1982. Nikola Buble je obranio svoj magisterski rad o vokalnoj folklornoj glazbi Trogira i Donjih Kaštela od 1875. do 1975. na Odjelu za muzikologiju i glazbenu publicistiku Mužičke akademije u Zagrebu [mentor dr J. Bezić]. Tri godine kasnije tiskan je tek ovaj prvi svezak koji sadrži skraćeni tekst i analizu Bubleova rada. U druga dva sveska autor namjerava objaviti i preostali bitan dio - sakupljenu gradu: 364 napjeva te kompletne tekstove pjesama. Svoju pravu vrijednost i mogućnost upotrebe publikacija će dobiti tek kompletirana s ostala dva dijela, dakle nakon njihovog, u svakog slučaju potrebnog, tiskanja.

Namjera autora bila je da jednu glazbenu mikroregiju - Trogir i Donja Kaštela - potanko istraži, da prikupi sve postojeće etnomuzikološke i važnije muzikološke podatke u razdoblju od sto godina. Ovako iscrpljeno proučavanje folklornih pojava koje postoje ili su u navedenom vremenu postojale na određenom području rijetko je u današnjoj etnomuzikološkoj praksi i stoga vrijedno pozornosti. Ono bi trebalo poslužiti kao

ogledni primjer za slične pristupe ostalim mikroregijama ne samo Dalmacije već i čitave Hrvatske. Jer upravo nedostatak temeljitih istraživanja bližih terena onemogućio je autoru sigurno zanimljivu usporedbu, koja bi na još jedan način osvijetlila postojeću sabranu gradu ovog kraja.

Sakupljujući, vrednujući i analizirajući sve ono što "slobodno i izravno komunicira u relativno manjim grupama ljudi, što znači sve ono što je prisutno u spontanom glazbenom izrazu ljudi, stanovništva određenog vremena i kraja", N. Buble je zauzuo suvremensti stav prema folklornoj glazbi kao dinamičnoj pojavi. Ne proučavaju se samo tradicionalni i autohtoni glazbeni sadržaji već i njihov život - varijante, promjene, uopće akulturacija folklorne glazbe.

Sakupljanje je, dakle, bilo više-slojno: s jedne strane zabilježeni su stari napjevi [uspavanke, naricaljke i pripovjedne pjesme te obredno-crvene i koldarske pjesme] koji postepeno nestaju iz prakse te su na ovaj način spašeni od zaborava; uz njih su istaknute promjene, varijante ili njihov nestanak. S druge strane, zapisivane su pojave koje su prvo bitno bile nefolklornog porijekla, a postepeno sve više postajale sastavni dio glazbenog života ove mikroregije [budnici i ostale pjesme iz nekadašnje banske Hrvatske, pjesme talijanskog porijekla ili nastale pod talijanskim utjecajem, masovne pjesme te kompozicije pretežno iz tzv. zabavne glazbe]. Posebno je naglašen i veoma zanimljiv fenomen klapske pjesme koji je zbog svoje dominacije često pogrešno smatrana i jednim činiocem današnje folklorne glazbe ovog kraja [a i čitave Dalmacije].

Grada je sakupljena na dva načina: arhivskim i terenskim istraživanjem. Arhivsko [povjesno i muzikološko] istraživanje rezultiralo je vrijednim podacima iz povijesti grada Trogira i o "nefolklornoj glazbenoj djelatnosti za koju se s razlogom može smatrati da je sudjelovala u oblikovanju folklorne vokalne glazbe". Arhivskim [etnomuzikološkim] istraživa-

njem autor je sakupio mnoštvo podataka i zapisa ranijih istraživača. Kritički je analizirao kako ranije sakupljenu gradu [uspoređujući je i s vlastitim suvremenim zapisima i saznanjima o određenoj pojavi] tako i rad drugih zapisivača. Vlastiti terenski rad bio mu je utoliko olakšan što je rodom iz Trogira; tako je imao potrebno predznanje te lakše i prirodne sklapao kontakte s kazivačima, a ipak je u svemu uspio zadržati znanstvenu distancu i objektivno promatrati dobivene rezultate.

Temeljni dio magistarskog rada - glazbena grada - klasificirana je prema glazbenim i izvenglasbenim kriterijima. Glazbene osobine napjeva analizirane su s obzirom na tonalne, metroritamske i formalne principe. Rezultati analize izneseni su u preglednim tabelama; njima, međutim, nedostaju upute na pojedine notne primjere na osnovi kojih su rađene tabele. Očekujemo da će takve upute uz redne brojeve notnih primjera autor unijeti u drugi svezak uz notne primjere te tako omogućiti lakše i brže snalaženje u ovom raznolikom i bogatom materijalu. Klasifikaciju prema izvenglasbenim načelima Buble je načinio samo okvirno, unaprijed se ogradišći, smatrajući to područjem rada etnologa; pjesme je razdijelio prema običajima uz koje se izvode [životni ciklus i godišnji običaji] te prema sadržaju tekstova pjesama.

Publikacija je zanimljiva i zato što je moguće pratiti sve faze njezina nastajanja - od ideja i pripremnih radova, preko arhivskih i terenskih istraživanja do same etnomuzikološke analize sakupljene grade; autor iznosi svoje iskustvo, probleme i moguće prepreke koje su se javljale tokom rada. Stoga ova knjiga može poslužiti kao koristan priručnik mlađim istraživačima koji će se vjerojatno susretati sa sličnim problemima na svome području. Pisana veoma jasno, razumljivo i pregledno, publikacija je, zapravo dostupna i širim, izvanznanstvenim krugovima što je djelomično i bila njezina svrha: valja istaći da ju je, kao vrijedan rezultat znanstvenog proučavanja glazbene prakse

u trogirskom kraju objavio Festival dalmatinskih klapa - Omiš [a sufinancirali RSIZ u oblasti kulture SRH te SIZ u oblasti kulture općine Trogir].

RUŽA BONIFĀČIĆ

Brigitte Bachmann-Geiser, Die Volksmusikinstrumente der Schweiz, Handbuch der europäischen Volksmusikinstrumente, Serie I, Band 4, Herausgegeben von Ernst Emsheimer und Erich Stockmann, VEB Deutscher Verlag für Musik, Leipzig 1981, 135 str. + 52 table.

Veliki projekt Međunarodnog savjeta za tradicijsku glazbu [ICTM] UNESCO-a, izdavanjem Priručnika evropskih folklornih glazbala obogatio se novim sveskom. Ovaj svezak iz planirane prve serije, s rednim brojem četiri, donosi prvi put sveobuhvatan monografski prikaz folklornih glazbala Švicarske. Autorica ovog opsežnog i vrlo značajnog etnoorganološkog rada, Brigitte Bachmann-Geiser uz pomoć stipendije Švicarskog nacionalnog fonda za unapređenje znanstvenog istraživanja, obavila je vrlo velik i dugotrajan posao sakupljanja građe za ovaj priručnik u razdoblju od 1971. do 1977. godine. Terenske magnetofonske snimke glazbe koje su podloga notnim transkripcijama u ovom radu, napravljene su u suradnji s dvije radiofonske ustanove: Radio Schweiz International i Radio Bern. Tiskanje priručnika subvencionirali su Švicarski nacionalni fond, Švicarsko društvo humanističkih znanosti i zaklada Pro Helvetia.

Znanstveni tekst *Priručnika*, nakon popisa oznaka kratica i kratkog uvodnog članka autorice, slijedi već dobro poznati i općenito prihvaćen klasifikacijski model, tj. podjelu glazbala na idiofone [samozvučne], membranofone [opnozvučne], kordofone [žicozvučne] i

aerofone [zrakozvučne]. Slijede kraći članak [šest stranica] koji se bavi temom formiranja glazbenih sastava, bilješke i geografska karta Švicarske. U prilogu je popis upotrijebljene literature, popis označka mesta i regija, sistematski pregled obradenih glazbala, registar folklornih naziva obradenih glazbala i popis autora fotografija. Autorica je u priručniku potpuno slijedila zacrtane zadatke ove edicije koje je na visokoj stručnoj razini uspjela riješiti. Jedini mogući prigovor ili prijeporan potez autorice može biti uključivanje orgulja tipa pozitiva u folklorni instrumentarij, umatoč činjenici da su ih neke bogatije seljačke kuće posjedovale.

KREŠIMIR GALIN

Oskár Elschek, Slovenska ľudova nastrojova hudba. Antológia, Opus, Bratislava 1982, 97 str.

Sustavno bavljenje instrumentalnim dijelom slovačke folklornoglažbene riznice seže tek dvadesetak godina u prošlost, a Antológia potvrđuje da je trud Oskára Elscheka i suradnika na ovom izdanju [Zora Bazovská, Ondrej Demo, Júlia Kováčová, Ladislav Lang i Stanislav Dužek], koji su terenske tonske zapise prikupljali od 1960. do 1979. godine, priskrbio Slovačkoj istaknuto mjesto u Evropi u pogledu glazbala i instrumentalne folklorne glazbe. Na ukupno 135 snimaka koje su plod suradnje s Radio-Bratislavom, Radio-Košicama, Studijem Opus i Institutom umjetnosti Slovačke akademije znanosti predstavljeno je pedeset glazbala od ukupno 191 registriranog na području Slovačke. Tonski zapisi obuhvaćaju raspon od dječjeg udaranja kamenom o kamen do svirke višečlanih ansambala.

U popratnoj publikaciji [96 stranica] na slovačkom i engleskom jeziku, koja sadržajem nadilazi primarnu